

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNALI

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautes Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abdulaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 30.11.2024-yildagi
№364/5-sonli qarori bilan
08.00.00-Iqtisodiyot fanlari
bo'yicha, 08.05.2025-yildagi
№370/5-sonli qarori bilan
06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari
bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy
ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 389-sahifa.
2026-yil, oktabr.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

KONSTANTIN IVANOVICH KURPAYANIDI

Green energy transition in Central Asia: capacity growth, technological diversification and system constraints.....11

TURSUNKULOVA GULCHIROY BURXONOVNA

Meva-sabzavotchilik korxonalarida biologik aktivlarni hisobga olishni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....24

MO'MINOV ABDUVALI AKBARALIEVICH, DJO'RAEV MUQIMJON YAQUBJONOVICH

Tritikale seleksiyasida molekulyar markerlardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi: QTL, SSR, SNP va KASP yondashuvlari asosida.....30

KARIMOV NURBEK DEXKANOVICH

Yeryong'oq yetishtirishda oqqanotga qarshi kimyoviy himoya tadbirlarining iqtisodiy samaradorligini baholash.....43

SAYIPOV BEGZOD RAHIMOVICH

Valyuta kursi tebranishlari indeksini hisoblash va baholash.....53

KARIMOV NURBEK DEXKANOVICH

Yeryong'oq ekinlarida o'rgimchak kanaga qarshi kimyoviy kurash choralarining iqtisodiy samaradorligini baholash.....63

SHOMURODOV TOHIR BOYMUROD O'G'LI

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda aholi daromadlarining o'rni haqidagi nazariy yondashuvlar.....73

МУСТАФОКУЛОВА ЗАРИФА

Сравнительный анализ лидерства в условиях кризиса и роль молодых лидеров в развитии.....80

BOZOROVA MUHABBAT TOXTAYEVNA

Korxonalarda davr xarajatlarining iqtisodiy mohiyati, mazmuni va tasnifi.....87

RAXIMJONOVA SHOHSANAM BAXODIROVNA

Davlat-xususiy sheriklik asosida ijtimoiy soha infratuzilmasini rivojlantirishda "Value for Money" (VfM) baholash mexanizmini takomillashtirish.....95

QURBANOVA OYDIN TO'LQIN QIZI

Ishlab chiqarish korxonalari raqobatbardoshligini baholashning integral ko'rsatkichini shakllantirish.....101

SADIKOVA SHOHIDA OBIDQUL QIZI

O'zbekistonda piyoz yetishtirishning iqtisodiy o'rni va samaradorligi.....108

XAKIMOV RASHID

Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning o'rni va samaradorligi.....119

TOJIMATOV IZZATBEK IKROMALI O'G'LI

Don mahsulotlari ishlab chiqarish korxonalarida intellektual marketing strategiyasini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....133

SODIQOVA GAVHAR XAYRULLA QIZI

Xodimlarni boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....142

ERGASHEV ASADBEEK ULUG'BEK O'G'LI, TURSUNOV G'YOS SUNNAT O'G'LI

Meva-sabzavotlarni qayta ishlashda hosil bo'ladigan ikkilamchi resurslarni biotexnologik qayta ishlash va ulardan samarali foydalanish.....148

RASULOV XAMIDJON YAKUBOVICH

Raqamli texnologiyalar va CRM tizimlarining kichik biznesdagi o'rni.....155

BOZOROVA MUHABBAT TOXTAYEVNA

Korxonalarda davr xarajatlarini buxgalteriya hisobini tashkil etish va uning tahlili.....168

YULDASHOV ABDUMALIK ILXOMOVICH

Ekoturizmning hududiy iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini ekonometrik baholash.....185

YULDASHOV ABDUMALIK ILXOMOVICH

Ekoturizmning hududiy iqtisodiy rivojlanishdagi rolini baholashning nazariy-metodologik asoslari.....192

MUHAMMADIEV NAUFALBEK AZIZXON O'G'LI

Elektron tijoratda sun'iy intellektdan foydalanishning kichik biznes savdo hajmiga ta'siri.....202

АБДУЛЛАЕВ АКМАЛЖОН АБДУЖАЛИЛОВИЧ

Процедура нормирования частных показателей при оценке ресурсного потенциала аграрного сектора: сравнительный анализ методов и обоснование выбора.....210

XASANOVA RUXSORA RASULJON QIZI

O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning hududiy xususiyatlari va iqtisodiy samaradorligini oshirish.....223

UMAROVA XUSNORA DILMUROD QIZI

Orolbo'yi mintaqasida xizmat ko'rsatish korxonalarini moslashuvchan (adaptiv) boshqarishning ma'lumotlarga asoslangan modelini takomillashtirish.....229

АБДУЛЛАЕВ АКМАЛЖОН АБДУЖАЛИЛОВИЧ, ХОЛБЕКОВ ЖУРЪАТ АБДИНАБИЕВИЧ

Теоретико-методологические основы оценки ресурсного потенциала аграрного сектора: концептуальный подход и методика интегральной оценки.....234

UMARALIYEV DIYORBEEK SHUKIRALI O'G'LI

Tomchilatib sug'orish texnologiyasini joriy etishning fermer xo'jaliklari xarajat va daromadlariga ta'siri: subsidiya samaradorligining iqtisodiy bahosi (2019–2025 yillar).....247

MIRAXMEDOVA KAMOLA

O'zbekistonda turizm korxonalarini strategik boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....254

RAVSHANOVA ORZIGUL INOYAT QIZI

O'zbekistonning xalqaro soliq tizimiga integratsiyasi: BEPS minimum standartlari va ularning milliy soliq siyosatidagi ahamiyati.....261

IRGASHEV ABBOS JUMANAZAROVICH

Anor yetishtirish va sotish qiymat zanjirida ishtirokchilarning daromadlari ulushini iqtisodiy baholash.....274

BAXADIR ADILCHAEV

Agroturizm qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va hududlarning barqaror rivojlanish vositasi sifatida.....283

XO'JAMOVA LATOFAT ASADULLAEVNA

Yashil iqtisodiyot sharoitida agrobiznesda innovatsion jarayonlarni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....290

BOZOROV BOBUR HAQBERDIYEVICH

Qurilishni moliyalashtirish samaradorligiga narx omillarining ta'sirini ekonometrik baholash.....297

RAVSHANOVA ORZIGUL INOYAT QIZI

Chegaralararo soliq munosabatlari: muammolar va rivojlanish istiqbollari.....307

KILICHEV ALISHER AKRAMOVICH

O'zbekiston kimyo sanoati aksiyadorlik jamiyatlarida mavsumiylikning moliyaviy barqarorlikka ta'siri: panel tahlil (2018–2026-yillar).....322

IRGASHEV ABBOS JUMANAZAROVICH

Surxondaryo viloyatida anor ishlab chiqarish va sotish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....331

ЛЯМКИНА ВИКТОРИЯ АЛЕКСАНДРОВНА, НАБИЕВА АНОРГУЛ МУХАМЕТКАЗИЕВНА

Механизмы трансформации и управления предпринимательским университетом в условиях цифровой экономики.....338

YUSUFALIYEV OLIMJON ABDURAXMONOVICH

Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyati samaradorligini baholash metodologiyasini takomillashtirish.....347

SAYITQULOV JAHONGIR ILHOMOVICH

Tijorat banklarida raqamli bank xizmatlarini takomillashtirish istiqbollari.....358

KILICHEV ALISHER AKRAMOVICH

Mavsumiy moliyaviy siklni identifikatsiyalash va moliyaviy barqarorlikning mavsumiy tuzatilgan ko'rsatkichlari (mineral o'g'itlar ishlab chiqaruvchi korxona misolida).....365

QODIROV ZOHIDJON ERALIEVICH

Suv resurslarini boshqarishning iqtisodiy mohiyati va tamoyillari.....373

ZAFAR QODIROV ABDIVAXOBVICH

Long-term asset valuation and accounting in uzbekistan: a comparative analysis of national accounting standards.....381

SHAVQIDINOVA DILNAVOZ

AQSH va Yevropa ittifoqi mamlakatlari organik meva-sabzavotlar sertifikatlaridagi farqlar.....	389
---	-----

AQSH VA YEVROPA ITTIFOQI MAMLAKATLARI ORGANIK MEVA-SABZAVOTLAR SERTIFIKATLARIDAGI FARQLAR

SHAVQIDINOVA DILNAVOZ

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası katta o’qituvchisi

E-mail: dilnavoz.shavqidinova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-2778-1030>

Annotatsiya. Ushbu maqolada AQSH va Yevropa Ittifoqida organik meva-sabzavot mahsulotlarini sertifikatlash tizimlari qiyosiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda AQSH Qishloq xo’jaligi departamentining National Organic Program (USDA NOP) talablari hamda Yevropa Ittifoqining Regulation (EU) 2018/848 asosidagi organik ishlab chiqarish va markirovkalash tizimi o’rganildi. Sertifikatlash organlari, ishlab chiqarish qoidalari, organik mahsulot tarkibiga qo’yiladigan talablar, markirovkalash, nazorat, import hujjatlari va kuzatuvchanlik mexanizmlaridagi farqlar aniqlangan. Tahlil shuni ko’rsatadiki, ikki tizimning umumiy maqsadi o’xshash bo’lsa-da, ularning nazorat falsafasi va ayrim amaliy mexanizmlari bir-biridan farq qiladi. AQSH tizimida “100 Percent Organic”, “Organic” va “Made with Organic” kabi toifalar mavjud bo’lsa, Yevropa Ittifoqida 95 foizlik mezon asosida “organic” maqomini berish va EU Organic logotipidan foydalanish markaziy o’rin tutadi. AQSH va YI o’rtasidagi organik ekvivalentlik kelishuvi esa ikki tizim o’rtasidagi farqlarga qaramay, tegishli shartlar bajarilganda o’zaro savdoni yengillashtiradi. Maqolada O’zbekistonning organik meva-sabzavot eksporti uchun ushbu ikki tizimdan kelib chiqadigan amaliy xulosalar ham ishlab chiqilgan.

Kalit so’zlar: USDA Organic, EU Organic, organik qishloq xo’jaligi, sertifikatlash, meva-sabzavot, eksport, markirovkalash, kuzatuvchanlik, organik ekvivalentlik, O’zbekiston.

Аннотация. В статье представлен сравнительный анализ систем сертификации органических фруктов и овощей в Соединённых Штатах Америки и Европейском союзе. В исследовании рассматриваются требования Национальной органической программы Министерства сельского хозяйства США (USDA NOP), а также система органического производства и маркировки, установленная Регламентом (ЕС) 2018/848. Выявлены различия в деятельности органов по сертификации, правилах производства, требованиях к составу органической продукции, маркировке, контроле, импортной документации и механизмах прослеживаемости. Анализ показывает, что, несмотря на сходство основных целей двух систем, их подходы к регулированию и отдельные практические механизмы различаются. В системе США предусмотрены такие категории, как «100 Percent Organic» («100 % органический продукт»), «Organic» («Органический продукт») и «Made with Organic» («Изготовлено с использованием органических ингредиентов»), тогда как в Европейском союзе особое значение имеют 95-процентный порог содержания органических ингредиентов для соответствующей категории продукции и использование логотипа EU Organic. Соглашение об эквивалентности органических стандартов между США и ЕС способствует упрощению торговли между двумя рынками при условии соблюдения установленных требований, несмотря на различия между системами сертификации. В статье также разработаны практические рекомендации для развития экспорта органических фруктов и овощей из Узбекистана с учётом требований обеих систем.

Ключевые слова: USDA Organic, EU Organic, органическое сельское хозяйство, сертификация, фрукты и овощи, экспорт, маркировка, прослеживаемость, эквивалентность органических стандартов, Узбекистан.

Abstract. This article provides a comparative analysis of organic fruit and vegetable certification systems in the United States and the European Union. The study examines the requirements of the United States Department of Agriculture’s National Organic Program (USDA NOP) and the organic production and labelling system established under Regulation (EU) 2018/848. Differences are identified in certification bodies, production rules, requirements for organic product composition, labelling, inspection, import documentation, and traceability mechanisms. The analysis shows that, although the two systems share similar overall objectives, their regulatory approaches and certain practical mechanisms differ. While the US system distinguishes between categories such as “100 Percent Organic,” “Organic,” and “Made with

Organic,” the European Union places particular emphasis on the 95% threshold for organic status and the use of the EU Organic logo. The organic equivalence arrangement between the United States and the EU facilitates trade between the two markets, provided that the relevant conditions are met, despite differences between their certification systems. The article also develops practical recommendations for Uzbekistan's organic fruit and vegetable exports based on the requirements of these two systems.

Keywords: USDA Organic, EU Organic, organic agriculture, certification, fruit and vegetables, exports, labelling, traceability, organic equivalence, Uzbekistan.

KIRISH

Organik meva-sabzavot bozori oddiy qishloq xo'jaligi bozoridan bir jihati bilan keskin farq qiladi: xaridor mahsulotning faqat tashqi ko'rinishi yoki ta'miga emas, uning qanday yetishtirilganiga ham pul to'laydi. Olmaning kattaligi, uzumning rangi yoki quritilgan o'rikning namligi xaridor uchun muhim. Lekin organik segmentda yana bir savol paydo bo'ladi: bu mahsulot haqiqatan ham organikmi? Ana shu savolga javob berish uchun sertifikatlash tizimi ishlaydi. Sertifikat fermerning so'zini huquqiy va texnik jihatdan tekshiriladigan dalillarga aylantiradi. AQSHda bu vazifani USDA National Organic Program, Yevropa Ittifoqida esa Regulation (EU) 2018/848 asosidagi nazorat va sertifikatlash tizimi bajaradi.[1; 2]

AQSH va YI organik standartlari dunyodagi eng ta'sirchan tizimlar qatoriga kiradi. Ularning talablari O'zbekistondan organik mahsulot eksport qiluvchi korxonalar uchun ham bevosita qiziq. Chunki AQSH va Yevropa bozorlari yuqori to'lov qobiliyatiga ega bo'lish bilan birga, hujjatlar, ishlab chiqarish jarayoni va mahsulot kuzatuvchanligiga jiddiy e'tibor beradi.

Maqolaning maqsadi AQSH va YI organik sertifikatlash tizimlarini qiyoslash, ularning o'xshash va farqli tomonlarini aniqlash hamda O'zbekiston meva-sabzavot eksportchilari uchun amaliy ahamiyatini baholashdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

AQSH organik sertifikatlash tizimining asosiy huquqiy manbasi USDA National Organic Program qoidalaridir. USDA organik sertifikatlashni fermer xo'jaligi yoki qayta ishlash korxonasining belgilangan organik qoidalarga muvofiqligini tasdiqlovchi tizim sifatida izohlaydi.[1] Organik mahsulotlar ekinlar, chorvachilik, qayta ishlangan mahsulotlar va yovvoyi holda yig'iladigan mahsulotlar kategoriyalarida sertifikatlanishi mumkin.

USDA tizimida mahsulotning organik tarkibi markirovka kategoriyasiga ta'sir qiladi. 100 foiz organik mahsulot alohida kategoriya hisoblanadi. "Organic" belgisi uchun mahsulot kamida 95 foiz sertifikatlangan organik tarkibga ega bo'lishi talab qilinadi. 70 foizdan kam bo'lmagan organik tarkibga ega ayrim mahsulotlarda "Made with Organic" iborasidan foydalanish mumkin, ammo USDA Organic Seal bunday mahsulotlarga qo'yilmaydi.[3] Yevropa Ittifoqida asosiy huquqiy baza Regulation (EU) 2018/848 hisoblanadi. Ushbu reglament organik ishlab chiqarish, qayta ishlash, markirovkalash va nazorat jarayonlarini qamrab oladi.[2] YI tizimida ham qayta ishlangan mahsulotning kamida 95 foizi organik qishloq xo'jaligi ingredientlaridan tashkil topgan bo'lishi asosiy mezonlardan

biridir.[4] Yevropa tizimining o'ziga xos jihati EU Organic logotipidir. YI hududida ishlab chiqarilgan va oldindan qadoqlangan organik oziq-ovqat mahsulotlari uchun logotipdan foydalanish ko'p hollarda majburiy hisoblanadi. Logotip yonida nazorat organining kodi va qishloq xo'jaligi xomashyosi kelib chiqadigan hudud haqidagi ma'lumot ham ko'rsatiladi.[5]

Bu ikki tizim o'rtasidagi farqlar xalqaro savdoda ayniqsa yaqqol ko'rinadi. Shu bilan birga, AQSH va YI o'rtasida organik ekvivalentlik kelishuvi mavjud. Unga ko'ra, kelishuv shartlari bajarilsa, USDA yoki YI standartlari bo'yicha sertifikatlangan mahsulotlar tegishli tartibda ikki bozorda ham organik sifatida sotilishi mumkin.[6]

TADQIQOT METODLARI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish, tizimli yondashuv va amaliy iqtisodiy talqin usullaridan foydalanildi. AQSH USDA NOP talablari va YI Regulation (EU) 2018/848 qoidalari beshta yo'nalish bo'yicha taqqoslandi: sertifikatlash, ishlab chiqarish, markirovkalash, nazorat va xalqaro savdo. Tahlil uchun USDA Agricultural Marketing Service, Yevropa Komissiyasi va EUR-Lexning rasmiy hujjatlaridan foydalanildi.[1; 2; 5; 6] O'zbekiston nuqtayi nazaridan esa eksportchi uchun sertifikatning o'zi emas, balki sertifikat bilan bog'liq hujjatlar, logistika va bozor talablari ham hisobga olindi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

AQSH va YI tizimlari bir xil maqsadga xizmat qilsa-da, sertifikatlash mexanizmlarida farq bor. AQSHda USDA NOP qoidalarini bajarish USDA tomonidan akkreditatsiyalangan certifying agentlar orqali nazorat qilinadi.

1-jadval

AQSH va YI organik sertifikatlash tizimlarining asosiy farqlari

Mezon	AQSH – USDA Organic	Yevropa Ittifoqi – EU Organic
Asosiy tizim	USDA National Organic Program	Regulation (EU) 2018/848
Nazorat	USDA akkreditatsiyalangan certifying agent	Vakolatli organlar va control bodies
Asosiy sertifikat	USDA Organic certification	Organic certificate
Organik mahsulot mezon	"Organic" – kamida 95%	"Organic" – kamida 95%
100% organik kategoriya	Mavjud	Alohida 100% kategoriya sifatida ajratilmagan
"Made with Organic"	Mavjud, kamida 70%	AQSHdagi kabi alohida kategoriya mavjud emas
Organik logotip	USDA Seal ixtiyoriy	EUda qadoqlangan organik mahsulotlarda ko'p hollarda majburiy
Xomashyo kelib chiqishi	Alohida USDA markirovka talablari	EU Agriculture / non-EU Agriculture kabi ma'lumotlar
Guruh sertifikatsiyasi	USDA qoidalariga bog'liq	Operatorlar guruhi uchun aniq mexanizm mavjud
Import nazorati	NOP import talablari	EU organik import nazorati va TRACES tizimi

Sertifikatlangan korxona o'z mahsulotini USDA qoidalari asosida "organic" sifatida sotishi mumkin.[1] YI tizimida esa operator yoki operatorlar guruhi o'z

faoliyatini tegishli vakolatli organ yoki nazorat organiga bildiradi va sertifikat oladi. Regulation 2018/848 operatorlar guruhini sertifikatlash imkonini ham beradi.[2] Bu jihat kichik fermerlarning birgalikda sertifikatlash xarajatlarini boshqarishida qiziqarli mexanizm hisoblanadi.

1-jadvaldagi eng qiziqarli tafovutlardan biri “Made with Organic” kategoriyasidir. AQSH tizimida u alohida marketing imkoniyatini yaratadi. YI tizimida esa bunday nomdagi kategoriya mavjud emas. Demak, AQSH bozorida organik tarkibi 70 foizdan yuqori, ammo 95 foizdan past bo'lgan qayta ishlangan mahsulot o'ziga xos markirovka bilan sotilishi mumkin. YI bozorida shu mahsulotni “organic” deb taqdim etishning imkoniyati ancha tor.[3; 4]

Har ikki tizimda organik ishlab chiqarishning markazida tuproq unumdorligini saqlash, ekologik muvozanatni qo'llab-quvvatlash, sintetik moddalar qo'llanishini cheklash va ruxsat etilgan moddalar ro'yxatiga rioya qilish turadi.[3; 7] Biroq standartlarni bir xil deb qabul qilish xato bo'ladi. Bir tizimda ruxsat etilgan ishlab chiqarish usuli boshqa tizimda aynan shu shaklda qabul qilinmasligi mumkin. Shu sababli eksportchi faqat “organik” degan umumiy tushunchaga tayanib ish yurita olmaydi.

2-jadval

AQSH va YI tizimlarida eksportchi uchun muhim talablar

Yo'nalish	AQSH	YI
Ishlab chiqarish	USDA NOP talablariga muvofiqlik	Regulation 2018/848 talablariga muvofiqlik
Ruxsat etilgan moddalar	National List	YI tomonidan tasdiqlangan moddalar
Organik va noorganik mahsulotni ajratish	Aralashib ketishining oldini olish	Ishlab chiqarish va qayta ishlashda ajratish talabi
Sertifikat	USDA akkreditatsiyalangan certifier	Vakolatli control body/authority
Markirovka	USDA kategoriyalariga mos	EU Organic logo va tegishli ma'lumotlar
Kuzatuvchanlik	Hujjatlar va audit izi, import sertifikati	Nazorat, sertifikat va import hujjatlari
Import	NOP Import Certificate	Organik import nazorati, tegishli elektron tizimlar
Logotip	USDA Seal 100% va 95% kategoriyalarida mumkin	95% va undan yuqori organik tarkibli tegishli mahsulotlarda EU logotipi

Bu farq amaliyotda seziladi. O'zbekistondagi fermer organik uzum yetishtirib, AQSHga eksport qilishni rejalashtirsa, USDA talablariga mos sertifikatlashni ko'rib chiqadi. Xuddi shu uzumni YI bozoriga chiqarishda esa YI organik import va sertifikatlash talablariga mos keladigan nazorat zanjiri shakllantiriladi. Demak, “bitta xalqaro sertifikat olib, barcha bozorga kirish” g'oyasi har doim ham ishlaymaydi. AQSH va YI o'rtasida ekvivalentlik kelishuvi mavjudligi bu masalani yengillashtiradi, lekin O'zbekiston kabi uchinchi davlat eksportchisi uchun aynan shu mexanizm avtomatik tarzda tatbiq etilmaydi.

AQSH va YI o'rtasidagi eng ko'zga tashlanadigan farqlardan biri mahsulot qadoqlarida namoyon bo'ladi. USDA tizimida “100 Percent Organic” va “Organic” kategoriyalarida USDA Organic Seal ishlatilishi mumkin. “Made with Organic”

kategoriyasida esa USDA Seal taqiqlanadi.[3] AQSH yorlig'ida sertifikatlovchi tashkilot nomini ko'rsatish ham talab qilinadi.[8]

YI tizimida esa EU Organic logotipi, nazorat organining kodi va qishloq xo'jaligi xomashyosining kelib chiqish joyi o'zaro bog'langan holda ko'rsatiladi. Xomashyo YI hududidan bo'lsa "EU Agriculture", uchinchi davlatlardan kelgan bo'lsa "non-EU Agriculture" kabi ko'rsatkichlardan foydalaniladi.[5] Bu talab O'zbekiston mahsuloti uchun juda qiziq. Faraz qilaylik, Toshkent viloyatida yetishtirilgan organik pomidor Yevropa bozoriga konservalangan mahsulot sifatida chiqarilmoqda. Qadoqdagi organik belgi shunchaki yashil barg tasviri emas. Sertifikatlovchi organ kodi va xomashyoning kelib chiqishi ham huquqiy jihatdan ahamiyatli bo'ladi.

AQSH va YI o'rtasida 2012-yildan amal qiluvchi organik ekvivalentlik kelishuvi mavjud. Kelishuv shartlari bajarilgan hollarda bir tizim bo'yicha sertifikatlangan mahsulot ikkinchi bozorda alohida sertifikatlashdan o'tmasdan organik sifatida sotilishi mumkin.[6] Bu eksportchi uchun katta farq yaratadi. Alohida ikki sertifikat olish talab qilinsa, inspeksiya, hujjat, audit va sertifikat to'lovlari ikki marta yuzaga kelishi mumkin. Ekvivalentlik esa ushbu takroriy xarajatlarni kamaytiradi. USDA ham bunday kelishuvlar alohida sertifikatlash, inspeksiya va hujjatlar yukini kamaytirishini qayd etadi.[9] Ammo kelishuv cheksiz emas. AQSH–YI kelishuvi mahsulotning kelib chiqishi va yakuniy qayta ishlanish joyiga doir shartlarni ham o'z ichiga oladi.[6] Ayrim mahsulotlar uchun qo'shimcha cheklovlar mavjud. Demak, "USDA va EU teng" degan umumiy xulosa yetarli emas; eksport qilinayotgan mahsulotning kelib chiqishi va savdo yo'nalishi alohida tekshiriladi.

O'zbekistonning organik meva-sabzavot eksportida AQSH va YI bozorlari bir-birini to'ldiruvchi yo'nalish sifatida ko'rilishi mumkin. Gilos, uzum, anor, quritilgan mevalar, yong'oq, pomidor va qayta ishlangan meva-sabzavot mahsulotlari uchun organik sertifikat yuqori qiymatli segmentga chiqish vositasiga aylanishi ehtimoli bor. Biroq eksportchi sertifikatni mahsulot sotilgandan keyin hal qilinadigan hujjat deb qaramasligi kerak. Dalada ishlatilgan o'g'itdan boshlab, hosilni yig'ish, omborga joylash, qadoqlash va transportgacha bo'lgan jarayon sertifikat talablariga mos keladi.

Bu yerda raqamlashtirish ham foydali. Fermerning dalasi, qo'llangan biologik preparat, hosil partiyasi, ombor raqami va eksport yukining yagona identifikatsiya kodi elektron bazaga bog'lansa, audit jarayoni ancha tushunarli bo'ladi. Ayniqsa kichik fermerlar ko'p bo'lgan hududlarda guruhli sertifikatlash va raqamli kuzatuvchanlik xarajatlarni pasaytirishi mumkin.

XULOSA

AQSH va Yevropa Ittifoqining organik sertifikatlash tizimlari umumiy ekologik va iste'molchi manfaatlariga asoslangan bo'lsa-da, ularning amaliy mexanizmlarida muhim farqlar mavjud. AQSH tizimida USDA NOP va uning akkreditatsiyalangan certifying agentlari markaziy o'rinni egallaydi. YI tizimida esa Regulation (EU) 2018/848, vakolatli organlar va control bodies orqali amalga oshiriladigan nazorat tizimi shakllangan.

Mahsulot tarkibiga nisbatan 95 foizlik mezon ikki tizimni bir-biriga yaqinlashtiradi. Lekin AQSHdagi “Made with Organic” kategoriyasining YI tizimida aynan shu shaklda mavjud emasligi eksportchi uchun muhim farqdir. Markirovkalashda ham tafovut seziladi: USDA Seal ayrim kategoriyalarda ixtiyoriy qo'llanadi, EU Organic logotipi esa YI ichki bozordagi ko'plab oldindan qadoqlangan organik mahsulotlar uchun majburiy hisoblanadi.[3; 5]

AQSH va YI o'rtasidagi organik ekvivalentlik kelishuvi ikki tizim o'rtasidagi savdoni sezilarli darajada yengillashtiradi. Lekin bu kelishuv O'zbekistondan eksport qiluvchi korxonaga avtomatik imtiyoz bermaydi. O'zbekiston eksportchisi maqsadli bozor talablarini alohida hisobga olishi, sertifikatlash organini to'g'ri tanlashi va mahsulotning butun harakat yo'lini hujjatlashtira olishi bilan ajralib turadi.

O'zbekiston uchun amaliy jihatdan eng foydali yo'l faqat sertifikatlar sonini ko'paytirish emas. Fermer xo'jaliklari, sertifikatlash tashkilotlari, eksportchilar va davlat nazorat organlari o'rtasida yagona raqamli kuzatuvchanlik tizimini shakllantirish xarajatlarni ham, hujjat bilan bog'liq xatolarni ham kamaytirishi mumkin. Ayniqsa eksportga yo'naltirilgan organik meva-sabzavotchilikda sertifikatni qog'ozdagi hujjat emas, mahsulotning xalqaro bozordagi ishonch pasporti sifatida ko'rish ancha to'g'ri yondashuvdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2026). Organic certification. U.S. Department of Agriculture.
2. European Parliament & Council of the European Union. (2018). Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products. Official Journal of the European Union.
3. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2026). Labeling organic products. U.S. Department of Agriculture.
4. European Commission. (2026). Organic production and products. Directorate-General for Agriculture and Rural Development.
5. European Commission. (2026). The organic logo. Directorate-General for Agriculture and Rural Development.
6. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2025). International trade policies: European Union. U.S. Department of Agriculture.
7. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2026). Organic standards. U.S. Department of Agriculture.
8. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2026). Labeling requirements for the U.S. organic market. U.S. Department of Agriculture.
9. United States Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service. (2026). International trade partners. U.S. Department of Agriculture.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №083688